

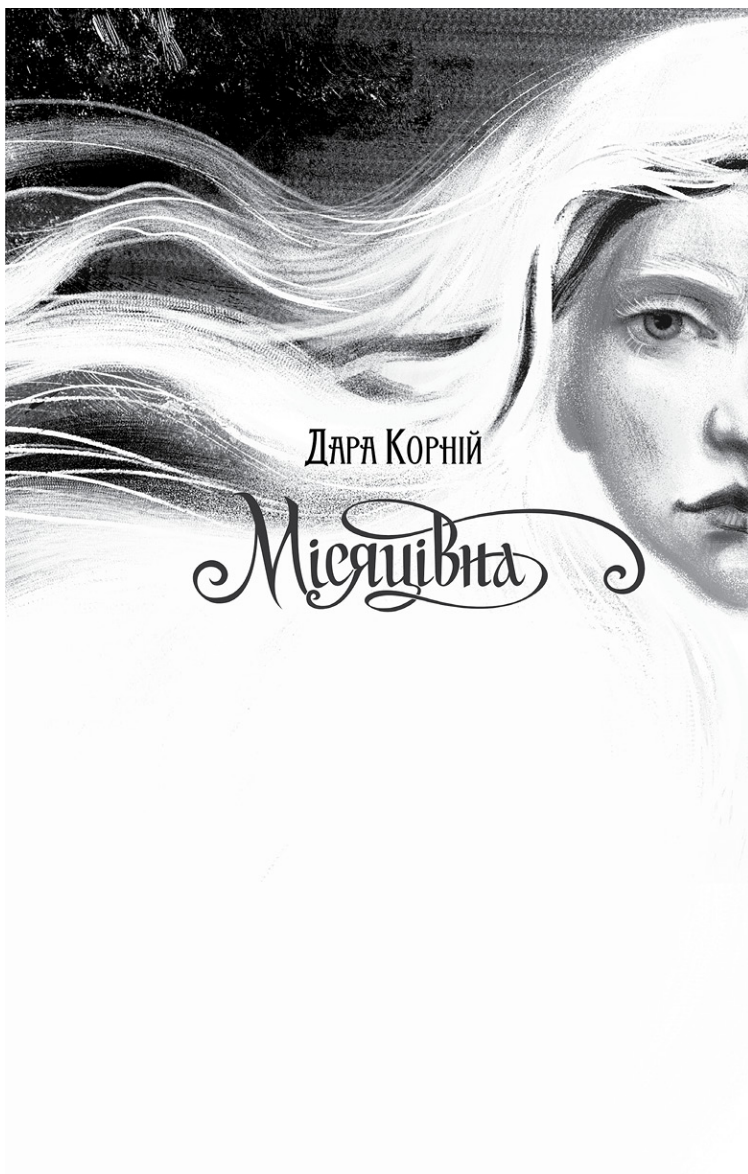
Місяцівна

Терезу кличуть Місяцівною за незвичну зовнішність, бо таких, як вона, — альбіносів — називають людьми Місяця. Мама Васирина, прагнучи врятувати її після автомобільної аварії, передає старовинний оберіг — лунницю, що багато століть супроводжує жінок із давнього шляхетного роду Коморовських. Однак після цього життя Терези кардинально змінюється: з настанням повні щось лихе наче вселяється в дівчину — і вона опритомнює на старому сокальському цвинтарі з кров'ю під нігтями та присмаком крові в роті. Щоб здолати зло, Терезі доведеться пройти курс реабілітації в психлікарні, розплутати вузлики страшних родинних таємниць, зазирнути в очі власному майбуттю, повернути на місце чорне серце темного янгола та знайти своє призначення там, де гори підпирають небо.

ДАРА КОРНІЙ

Місящівна

ДАРА КОРНІЙ

Місяцівна

2021

ISBN 978-966-982-460-8 (epub)

Жодну з частин даного видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

«Художня література» заснована 2018 року

Дизайнер обкладинки *Віталій Котенджу*

Електронна версія створена за виданням:

Корній Д.

К67 Місяцівна / Дара Корній. — Х. : Віват, 2019. — 352 с. — (Серія «Художня література», ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-942-801-1

Терезу кличуть Місяцівною за незвичну зовнішність, бо таких, як вона, — альбіносів — називають людьми Місяця. Мама Василина, прагнучи врятувати її після автомобільної аварії, передає старовинний оберіг — лунницю, що багато століть супроводжує жінок із давнього шляхетного роду Коморовських. Однак після цього життя Терези кардинально змінюється: з настанням повні щось лихе наче вселяється в дівчину — і вона опритомнює на старому сокальському цвинтарі з кров'ю під нігтями та присмаком крові в роті. Щоб здолати зло, Терезі доведеться пройти курс реабілітації в психлікарні, розплутати вузлики страшних родинних таємниць, зазирнути в очі власному майбуттю, повернути на місце чорне серце темного янгола та знайти своє призначення там, де гори підпирають небо.

УДК 821.161.2

© Замоїська М. І., 2018

© ТОВ «Видавництво “Віват”», 2019

ЧАСТИНА ПЕРША

Немає ніякої заслуги в тому, щоб жити довго, ні навіть у тому, щоб жити вічно, але велика заслуга того, хто живе доброчесно.

Святий Августин

Жив на світі білому чоловік. Звичайний, яких багато. Жив, як умів. Здебільшого старався бути хорошим, та не завжди йому це вдавалося. Прийшла старість — час помирати. І він помер. Тіло зосталося на землі, а душа... Душа повернулася туди, де їй і місце. До Бога. Глянув чоловік на свої діяння збоку й перелякався. Стільки там намішано: і радість поряд із болем, і вірність поряд зі зрадами, і любов, і ненависть, і підступність, і лиходійство... Наляканий побаченим, чоловік виклав на вершечок душі всі свої хороші вчинки, під спід запах погані та й почимчикував до Бога.

Бог уважно та довго досліджував душу чоловіка, усміхаючись у довгі вуса. А коли закінчив, мовчки прочинив йому двері до раю, запрошуючи увійти.

Чоловік зрадів такому подарунку. Подякував і увійшов. Йому добре та щасливо жилося в раю. Спокійно, умиротворено... Минув час, і стали чоловіка мучити докори сумління. Адже він обдурив самого Бога, замаскувавши добрими вчинками всі свої гріхи. І одного дня чоловік повернувся до воріт раю. Там його вже чекав Господь. Бог мав добрі очі й трішки сумний усміх:

— Ти повернувся, чоловіче добрий, скажи чому?

— Дякую, мій Боже, за рай. Та я цього дива недостойний. Я обдурив Тебе, приховавши від Твого ока всі свої гріхи та недобрі вчинки. Тепер мене це мучить. Я боюся ступити й крок, щоб про це не думати.

— Чого ж ти хочеш? — сумно вів Бог.

— Прошу Тебе, Всемогутній, милості. Прошу, забери з моєї душі все погане, бо терпіти несила.

Бог був не тільки всемогутній, а й усепрощальний, і він не вагаючись забрав з душі чоловіка всі недостойні вчинки. Вийняв з душі віроломство, боягузтво, підлість, брехню, оману й ненависть, захланність, лінь. І тепер у Бога посумнішали й очі.

Чоловік повернувся до раю. Та раптом із ним стали відбуватися дивні речі. Позбувшись ненависті, він ураз забув, що таке любов, згубивши боягузтво, уже не знав, що таке самопожертва й сміливість, втративши віроломство, втратив і вміння бути вірним, чесним і відданим... Душа стала порожньою та безликою, як пустий сірий дзбан.

Зажурився чоловік, пошкандибав знову до Бога. Той мовчки вернув чоловікові все, що недавно на його прохання забрав. Бог умів чути без слів.

— Що мені тепер робити, Господи?! — заголосив чоловік. — Якщо добро і зло в мені так тісно сплетені, що одне не може бути без іншого, то де ж моє справжнє місце, скажи? Може, у пеклі?

— Насправді пекла не існує, — відповів Бог, — існує тільки рай. І ти вже в ньому.

— Господи, — заволав чоловік. — Тоді прости мені, благаю. Усі мої гріхи, вільні та невольні. Я щиро каюся у всіх своїх гріхах, бо, не визнавши їх і не діставши Твого прощення, я не можу повернутися до раю.

Бог, добрий і всепрощальний, відпустив чоловіку всі його гріхи, і той щасливий повернувся до свого раю. А Бог стояв велично, однак нікуди не подівся смуток з його очей.

Чоловік щасливий і окрилений повернувся до раю, тож на якийсь час забув і про всі свої гріхи, і про те, як потрапив сюди. Аж якось згадав, що, коли був живий, відмовився позичити гроші своїй сестрі на лікування сина, бо саме збирався їхати на відпочинок, і кошти йому самому були дуже потрібні. Племінник помер... Згадав, як зраджував заради великих грошей, обдурював, брехав. Як ненавидів лишень за те, що хтось уміє жити чесніше й правильніше. Спогади накочувалися на нього дев'ятим валом, бо довкола були чисті та чесні душі. Врешті він не витримав і знову звернувся до Бога:

— Сину мій, — здивовано промовив Бог, щойно його побачив. — Ти дістав від мене прощення і мав би бути умиротвореним, але з вигляду твого про це не скажеш. Ти переляканий і спантеличений.

— Так, Господи. Я зізнався Тобі у всіх своїх гріхах, покаявся в них, і Ти мені їх відпустив. Та чомусь мені дуже погано у Твоєму раю, бо я сам себе не можу пробачити. Допоможи!

Сумний погляд Бога потеплішав, усміх сповнився щирої радості. Тихо відповів Бог своєму чадові:

— Я від початку чекав від тебе цього прохання, сину мій! Це той камінь, якого навіть Творець не здатен підійняти.

• 1 • ДОНЬКА МІСЯЦЯ

Мобільний укотре наполегливо завібрував. Можна, звісно, його вимкнути чи «кинути» номер набридливого залицяльника в чорний список — і тоді дзуськи він додзвониться. Але... Тереза цього ніколи не зробить. Бо, як прибрати звук, можна пропустити й справді значущий дзвінок. На мобільний можуть телефонувати мама, дідусь, Теодор з Англії чи ще хтось дуже-дуже важливий, а чорний список не рятує від осяччої впертості наполегливих вар'ятів. Адже легко той чорний список обійти. Наприклад, подзвонивши з номера друга. Зрештою, Терезі подобається цей впертюх. І коли він удесьте телефонує, вона відповідає.

— Бог слухає, — чітко карбує білявка кожне слово.

Цікаво, що на тому боці про її зухвальство подумують?

Та додзвонювачу думати не було коли. Він не дуже вслухається в її слова, бо має свій сценарій розмови. І відразу ж тарабанить монолог-заготовку, трохи шпортаючись на словах і затинаючись:

*— Прийшла в кузню Місяцівна
в серпанковім покривалі,
хлопчик дивиться на неї —
краса очі пориває.
Має білими руками,
аж малому серце в'яне,
вислоняє, грішна й чиста,
тугі перса олив'яні.*

*«Тікай, тікай, Місяцівно,
бо як вернуться цигани,
накують із твого серця
намиста й перснів багато».
«Дай я, хлоню, потанцюю,
бо як вернуться чхавале,
ти з закритими очима
лежатимеш на ковадлі».
«Тікай, тікай, Місяцівно!
Чуєш, тупотять бахмати?»*

*«Ну-бо, хлоню, не топчися
по білі моїй крохмальній».*

*Битим шляхом скаче вершник,
мов у бубон, в шлях бабаха,
а вже в кузні малий хлопчик
склепив віченьки, бідаха.
Гаєм їхали цигани,
мусянджовії примари.
Очі мружили набакир,
рівно голови тримали.*

*А в тім гаю пугач пуга,
пугач пуга тоскно й жаско...
пливе небом Місяцівна,
за руку держить хлоп'ятко.*

*В кузні туж, у кузні лемент,
плачуть, голосять цигани,
а царівну Місяцівну
повивають хмари, хмари.*

Той, хто щойно їй це читав, мусить добряче увімкнути фантазію, щоб розмова не перейшла на банальності. Тереза всміхається. Віршоване звернення їй подобається. Хлопець її вразив. Мама, дідусь і братик-вуйко Теодор її теж називають Місяцівною. Інколи так її зве навіть пані Кароліна. Для решти світу вона Тереза. Якщо геть точним бути, то Тереза-Надія. Правда, про те, що вона ще й Надія, знають лишень мама й дідусь. Надія... Мама каже, що це ім'я для серця. Щоб тієї надії ніколи не втрачати.

Тереза з телефоном підходить до дзеркала. Осміхається своєму відображенню. Ім'я Місяцівна дуже їй пасує. А все тому, що вона народилася особливою. Дівчина дуже любить дідусеву казочку про Місяцівну Царівну. І навіть тепер, у свої дев'ятнадцять, інколи ловить себе на думці, що не до кінця вірить — чи справді це казка. Зрештою, по вірі нашій нам дається, чи не так? Тому хтозна, хтозна...

Тереза народилася альбіноскою. Це вже трішки подорослішавши вона знатиме, як називаються такі особливі діти, яких на цілій землі небагато. А спочатку для рідних і знайомих вона була Білосніжкою, Місяцівною, донькою місяця. Це робило її не просто унікальною — це робило її майже чарівним створінням. Маленький зріст — лишень

метр п'ятдесят, — тендітна, чисто тобі Дюймовочка, великі блакитно-срібні очі зі сніжно-білими віями й кучерика, ніби зі снігу, — усе це створювало оману беззахисності. Марєво розсіювалося досить скоро, бо дівча з моторчиком усередині не могло і хвилини всидіти на місці. Та якби ж тільки це... Коли хтось необачно чіпляв красуню-білявку захопливими компліментами на кшталт: «Яка красунечка! Як тебе звати, місячна дівчинко?», відразу чув у відповідь зливу запитань: «Я — Тереза. А ви хто? Скажіть, пане, а для чого ви тримаєте в себе так багато книжок?», «У вас є діти? Де вони? Скільки їм років?», «А ви любите морозиво? А яке? А чому морозиво не виготовляють зі снігу? А чому з молока?»

Мама Василина нічого не могла вдіяти з доньчиною гіперактивністю та цікавістю. Скільки разів вона забороняла їй «запитувати», навіть карала. Проте мала веселуха не зважала. Мама пересердиться, бо її дуже-дуже любить. Як не дивно, лиш дідусь із розумінням сприймав поведінку Терези. Здається, він навіть тішився нею, особливо коли онука навідувалася до нього в гості, адже лише їй вдавалося вивести з королівського, патоково-солодкавого заціпеніння дідусеву дружину — пані Кароліну.

Тереза всміхається дитячим споминам. Додзвонювач кахикнув, нагадуючи про себе. Дівчина вже й забула про нього. Вірш закінчився, тож заготовлений сценарій, очевидно, вимагає її реакції. Владлен приємно дивує Терезу. Вона знає, що це не його вірш, а Лорки в перекладі Миколи Лукаша, але не стала бити цим козирем хлопця по чолу. Натомість муркоче:

— Прекрасна поезія, Владленчику. Ти мене зачаровуєш дедалі більше. Стільки прихованих талантів, що АХ! І просто фантастично-перфектне виконання до всього того. На твоєму місці я серйозно подумала б про те, щоб пробуватися в театральне. Та зараз я не до того. Гарзд, ти заслужив винагороду, і тому ми з тобою завтра підемо в театр. Бо я так хочу.

Владлен щось булькає в слухавку, шпортаючись чи не на кожному слові. Тереза кривиться та стримано відповідає:

— Угу. Звісно. Твій предок постарався. Тільки, будь ласка, це побажання на майбутнє: не приплітай свого татка, особливо коли

спілкуєшся з дівчиною, якій хочеш сподобатися, гаразд? А тепер бувай. Кінець зв'язку.

Тереза завжди надто різко реагувала, коли йшлося про батьків. Добре знала, що її тато загинув. Сталося це давно, іще до її народження. Вона не те що пам'ятати, знати його не могла. Мама з татом не встигли навіть шлюб взяти. Трагічне закінчення того, що не почалося. Хоча... Таки почалося, але вже без батька: Тереза Кирилівна Базилевич народилася. Двічі на рік вони з мамою приїжджають у Сокаль, рідне місто мами-тата-дідуся, ідуть на цвинтар покласти квіти на могили, запалити свічки, помолитися. Інколи разом із ними їде й дідусь Тарас.

З татового надгробка на Терезу задиркувато дивиться веселий чоловік. І дівчина плаче, бо їй так хочеться, щоб він бодай разочок пригорнув її, поцілував, порозмовляв із нею. Утім, пам'ятник мовчить. Мовчать і фотографії в сімейному альбомі, на яких юний Кирило пригортав до себе її красуню маму. На тих світлинах вони такі щасливі.

А ще на цьому цвинтарі могили бабусі Наді та прабабусі Терези. Тут уже плаче мама. Завжди спокійно й без надриву. Потім розгортає грубу книжку й читає над надгробками вірш про Катерину. Терезі було незрозуміло, для чого читати книжки на цвинтарі, і вона таки спитала маму, навіщо це робити. Мама відповіла: «Я читаю для себе!» Певно, мама не хотіла їй говорити всієї правди. І хай скільки Тереза старалася дізнатися більше, у неї це не виходило. Лишень згодом, коли трішки підросла, зрозуміла, що читає мама на цвинтарі вірші Шевченка не для себе, і не для покійників, бо ті точно її не чують. Вона то робить заради пам'яті про них. «Ми живі, допоки про нас пам'ятають», — сказав якимось дідусь Тарас, і Тереза, склавши до купи всю мозаїку, таки ті слова зрозуміла. Може, по-своєму, по-дитячому, але цього виявилось достатньо, щоб більше не чіплятися до мами із запитаннями про читання на цвинтарі.

А ще в Сокалі живе Терезина бабуся Андріана, рідна мама її тата Кирила. Його батько, Терезин дідусь, теж давно мертвий. І Тереза його не пам'ятає, бо їй і року не виповнилося, коли дід важко захворів і помер. І на могилу до дідуся Сергія її не водять, бо та не в Сокалі. Діда Сергія поховали в якомусь селі на Тернопільщині. Із сокальської рідні

Тереза знає ще тітку Маргариту. Це татова старша сестра. Але вона в Сокалі давно не живе. Її чоловік, дядько Павло, дістав «підвищення по службі» (так каже бабуся Андріана) — і сім'я переїхала до Києва. Тож не дивно, що Тереза лишень двічі чи тричі в житті бачила своїх, наче не таких і далеких, тепер уже київських родичів. Але дівчина не дуже тим журиться. Ті родичі за поведінкою та манерами теж походили на бабусю Андріану. Чужі, вдавано ввічливі, відсторонені. Однак тітці Маргариті та дядькові Павлові до сокальської бабусі Андріани далеко. Бабуся малій Терезі нагадувала справжню Снігову Королеву — стримана, холодна, доволі байдужа до єдиної доньки рідного сина. Тож до сокальської бабці вони заходять ненадовго. До всього, мама категорично заборонила Терезі про будь-що бабусю Андріану розпитувати. Мала Тереза найбільше у світі любила маму й тому пообіцяла. І таки стримувалася, знаходила в собі силу, стиснувши губки, ствердно кивати, коли мама про щось дрібне запитувала: «Доню, хочеш пити?», «Покласти котлетку?» Хоча, чесно кажучи, через бабусину холодність у голові роїлися тисячі запитань. І лишень одного разу, коли їй було десять, мала таки не втерпіла і, щиро дивлячись бабусі Андріані в очі, випалила: «За що ви мене так не любите? Хіба я вам щось прикре зробила? Це не я вбила тата, вашого сина. Я тоді ще й не народилася!» Бабуся Андріана зблідла, вхопилася за серце, мама заходилася перепрошувати й потягла малу на вулицю. Дідусь Тарас — того разу він був із ними — залишився заспокоювати стару жінку. У Снігової Королеви округлилися очі, затремтіли губи, по щоках потекли сльози. І тоді вперше Тереза зрозуміла, що снігові королеви — теж люди. Принаймні колись вони були людьми, тому й не все людське в них занепало. Уже в десять років вона розуміла, що сльози й щирий сміх роблять нас живими.

Звісно, потім, удома, Тереза дістала добрячого прочухана від мами. «І що це на тебе раптом найшло?», «І з чого ти взяла, що бабуся тебе не любить?», «Бабуся Андріана втратила сина» «Не можна бути такою егоїсткою, та ще й язикатою Хвеською» тощо. Та після цього стало якось легше спілкуватися з бабусею Андріаною. Подругами з нею вони не стали, але й ворогами вже не були.

Тереза знову прискіпливо роздивляється себе в дзеркалі. Звісно, це нескромно, але дівчина, яку вона там бачить, їй подобається. Тереза кокетливо підморгує юнці в Задзеркаллі. Можна назвати це самозакоханістю, але-але-але... Що в цьому поганого, коли воно не шкодить іншим?

Тереза рано зрозуміла, як воно — бути не такою, як інші. Дідусь багато розповідав онучці про альбіносів. І що вона не одна така, і що в її рідному Львові вони теж є. Однак рідні й не намагалися їх шукати. Мабуть, тому що вона ніколи не просила. Тереза завжди комфортно почувалася в товаристві інших дітей. До всього, їй подобалося бути унікальною. То для чого цю унікальність із кимсь ділити? Тож за дев'ятнадцять літ свого життя жодного альбіноса наживо вона так і не зустріла. Звісно, у фейсбуку та інстаграмі мала друзів та підписників-альбіносів чи не зі всього світу. Передивилася купу документальних фільмів, переслухала багато наукових програм про таких, як вона, людей Місяця. Добре знала світову статистику щодо альбіносів. У Європі, наприклад, один альбінос на двадцять тисяч осіб, у Нігерії — один на три тисячі. Як не дивно, їхня кількість у світі завжди приблизно однакова. Хтось наче спеціально беріг для світу цих унікальних людей. Очевидно, альбіноси просто необхідні для світової гармонії. Звісно, це тішило Терезине самолюбство. Вона таки особлива, дуже особлива.

Тереза добре знала, що альбінізм передається лише генетично й тільки через десять поколінь. Хто передав цей ген Терезі — невідомо, бо ані мамині, ані татові родичі не могли пригадати бодай когось із такими особливостями. Навіть родинних легенд про таке не збереглося. Хоча тепер уже наукою доведено, що ген альбінізму рецесивний. І народження незвичайної дитини означає, що той ген присутній в обох батьків. У разі поєднання двох рецесивних генів може вийти один домінантний. Ось таке, мабуть, трапилося з нею. Так і з'явилася на світ унікальна Надія-Тереза-Місяцівна, донька мами Василини Коморовської й тата Кирила-Місяця Базилевича.

Із часом вона стала переїматися долею людей-альбіносів майже як долею близьких родичів. Тереза була в захваті від щасливчиків, які ставали доволі успішними: це американський письменник, актор і

співак Денніс Герлі, моделі Шон Росс і Конні Чіу, репер Крондон. Плакала від безсилля, коли дізнавалася про жорстоке ставлення до альбіносів, особливо в Африці. Там їх вважають нечистими. Скоріше, мають за особливого звірка, якого можна використати в місцевій магії, у ритуальних діях, покликаних допомогти «повноцінним» чорношкірим людям. І місцеві чаклуни свято вірять, що коли використовувати частину тіла альбіноса в магичних ритуалах, то сила магії зростає. На дітей Місяця там полюють, як на дикого звіра. Інколи продають їхні тіла фрагментами. Тому бідолашні альбіноси в Африці все життя вимушені переховуватися через страх бути покаліченими або вбитими.

Терезу можна вважати дивачкою й серед альбіносів. Дівчину обурює, коли інші альбіноси на форумах та в закритих групах «тільки для альбіносів» зі зневагою говорять про звичайних людей. Чомусь людям Місяця здається, що звичайний світ їх не сприймає. Та не все так однозначно — Тереза це знає. Світ різний, і люди в ньому різні, тому не можна всіх чесати під одну гребінку. Очевидно, їй пощастило. Терезині рідні її унікальність перетворили на позитив і плюси. «Ти неймовірна, виняткова, красуня, тендітна, ніжна, розумна тощо», — чула вона з пелюшок. У школі з першого класу обов'язково знаходився хлопчик, який брав під опіку цю особливу білявку, не дозволяв нікому її образити, носив за нею портфель, допомагав робити уроки... А все тому, що перша вчителька відразу припинила всі кпини-шпильки щодо зовнішності Терези. Вона сказала дуже просту річ: «Сам Творець поцілував цю дівчинку в лобик у час народження. Тому, дітки, вона особлива. Бог послав цього янгола із плоті та крові саме нам. Тому любіть Терезу і шануйте. Бо Творець усе бачить». Звісно, майже всі діти повірили Орісі Григорівні. Адже перша вчителька — це друга мама, а маму в такому ніжному віці ще звикли слухати.

Терезу любили, часто нею захоплювалися, але... Інколи вона таки страждала від своєї інакшості. І це було пов'язано з фізіологією. Тереза ніколи влітку не була на морі — там забагато пекучого сонця, а її ніжна шкіра цього не терпить. Дідусь, який любив онучку понад усе й завжди виконував усі забаганки Місяцівни, якось відвіз до моря взимку. Зимове море Терезі не сподобалося. Похмуре та сердите,

чимось налякане, воно невдоволено бурчало, стогнало та ревло, наче його щось страшенно мучило.

Для прогулянок у теплу пору року навіть у Львові, доводилося вибирати тіністі доріжки, а в спеку — одягати штани та блузи з довгими рукавами. На щастя, у Львові тих сонячних днів як кіт наплакав. І тіністі Карпати поряд, та й літо швидко минає.

Тереза підморгує своєму відображенню в дзеркалі, стає навшпиньки, промовляє чітко: «Ронд де жамб партер». І виконує цей елегантний балетний рух...

Раз-два... Манера тримати спинку, плавні рухи рук, лебедина постава, завжди піднесена голова, прямі плечі... Елегантна краса.

Щойно їй виповнилося п'ять, мама віддала доньку на балет. Терезі там спочатку не сподобалося. Їй до вподоби більш активні заняття, а оте безкінечне відпрацьовування нудних вправ дратувало аж до люті. Але мама хотіла бачити свою крихітку не просто винятковою, а ще й граційним янголом, тож Тереза мусила змиритися. Отак дівчина промучилася чотири роки — до першого звітнього концерту на великій сцені. І як дорослі того не продумали — досі невідомо! Світло софітів, безжальне, гірше за сонячні промені, боляче обпекло шкіру альбіноса. А вразливі блакитні оченята мало не осліпли.

Тож мама мусила відмовитися від балетних амбіцій щодо доньки. Хоча Тереза балету не кинула. Вона вправлялася — просто так, для себе — ще років до дванадцяти. Дівчата її віку переходили в старші групи, завзято готувалися до звітніх концертів, грали у виставах, виступали на великій сцені. А що залишалося Терезі? Тренування в групі з малявками, де її улюблений педагог уже не захоплював захопливим поглядом її вдалі па. Бо «із бракованої глини доброго горщика не зліпиш». Тереза, випадково почувши від нього ці слова, прийняла їх близько до серця й кинула балет. Місяцівною мали захоплюватися, а не обзивати її бракованою глиною.

Терезі раптом спало на думку, що вона хай не умисно, та все ж стала цвинтарем нездійснених маминих мрій. Бо навіть відмінницею в навчанні не була. Хоча для цього мала всі таланти. Навчання їй давалося доволі легко. Аж раптом у четвертому класі, коли доводилося багато читати й напружувати зір... О, так! Терезині очі. Красиві, великі, блакитно-сріблясті. Такі беззахисні, зовсім не терплять перенапруження. І коли вперше після халепи із софітами вони постраждали, лікарі попередили маму про ризик втрати зору. Очі альбіноса не терплять ані надто яскравого світла, ані перенапруження від читання, писання, тривалого витріщання в телевизор. Люди думають, що це найбільша прикрість Терезиноного життя. Та це не так. До цього звикаєш. Щоб не втратити зір, його треба берегти. Стало зрозуміло, що відмінницею Терезі не бути. Мама розчарувалася. Тереза вдала, що теж. Бо не хотіла засмучувати маму. А насправді втішилася, бо деякі предмети вважала нудними й геть непотрібними.

Тереза швидко замінила паперові томики на аудіокниги, а ще наповнила світ музикою та фантазіями, котрі геть не шкодили зору, а робили життя яскравішим. Під музику добре мріялося, а її уява малювала образи почутого: картини-пейзажі-баталії-країни-людей-істоти.

От і тепер, вислухавши поетичні потуги чергового кавалера, Тереза вмикає фантазію на повну й виводить олівцем в альбомі для ескізів обриси людей-риб. Люди-риби з людськими очима, носами, губами, віями, бровами і навіть вухами, а все решта — риб'яче-прериб'яче. Усміхнулася собі. О, треба буде якось записати казку про людей-риб, що живуть у Неіснуючому океані, але їх ніхто ніколи не бачив! А все тому, що побачити їх може тільки той, хто вміє бачити вухами...

А як воно — бачити вухами? Коли у вас забирають очі, ви швидко того вчитеся. Тереза це знала. Через прикрий нещасний випадок у її житті з'явилися така можливість. І вона, на щастя, зуміла нею скористатися.

· 2 · ТЕОДОР

Мама Васирина не любила ходити в гості до дідуся Тараса. Навіть до доленосного скандалу не любила. Зовсім-зовсім. Тереза маму не розуміла. Чому? Так, пані Кароліна полюбляє всіх повчати, безконечно хвалитися та забороняє торкатися будь-чого у квартирі. Але ж це не смертельно? Ото вони з мамою ходили якось у музей. Там теж забороняли картин торкатися, на крісла сідати, вазу брати в руки й голосно говорити. А дідусева квартира чим не музей? Майже те саме! Купа кімнат, і наглядачі є. Правда, їх пані Кароліна називає прислугою. Це кухарка, прибиральниця й навіть нянечка. Наче в дитячому садочку. Хоча в садочку одна нянечка на всіх. А тут лише для Теодорчика.

Теодор до дитсадка ніколи не ходив — батьки вдома створили йому всі умови «на одного». Так колись думала мала Тереза. Якби мама для Терези знайшла нянечку, то й вона б у садочок не пішла. Хоча то погана ідея.

У дитячому садочку Терезі подобалося: дітей багато, тому так весело, можна досхочу гратися й усіх на світі іграшок торкатися. А у квартирі дідуся — зась.

Мама натиснула на гудзик вхідного дзвінка. Той мелодійно зателенькав, двері швидко відчинилися — і за мить вони опинилися в іншому світі. Усе тут здавалося особливим. Паркет, викладений дивовижними візерунками, завжди натертий до блиску. На ньому так класно ковзатися! Чудернацькі шафи, канапи, крісла, столи та столики у вітальні. І все майстерно оздоблене різьбою: тут і квіти-гілочки-листочки, і навіть пташечки й херувимчики. У шафах, які тут називають креденсами, багато гарного посуду та порцелянових статуєток, але їх навіть торкатися не можна. Якщо бути точним, то в усій квартирі дозволялося торкатися лише кількох речей (і то з дозволу її величності пані Кароліни). Дітям, звісно, заборонялося торкатися майже всього. Бо діти — «ох, вони ж поки не розуміють унікальності родинної колекції унікального роду Коморовських — Головських» —

можуть подряпати, погризти (тю, вона що, маленька, чого ото гризти ніжку крісла, хоча ідея непогана), необачно щось розлити на стіл тощо.

— Цьому столу, любі мої, страшно навіть вимовити скільки літ!

Далі йшов перелік тих, хто за ним колись сидів. Називалися якісь кучеряві прізвища та імена з дивними вставками «ван», «де», «фон» та титулами «граф», «барон», «маршалець», «коронний гетьман» тощо.

Наїдки та напої подавалися на красивезному посуді, який теж мав давню історію, і його хотілося спочатку роздивитися, бо малюнки на ньому малій Терезі видавалися казковими. Із нього навіть дозволялося їсти-пити. Хрустка білосніжна скатертину з мережкою на столі, такі самі серветки, розкішні канделябри з восковими свічками, зручні м'які крісла перетворювали застілля на таємниче й навіть загадкове дійство. Правда, Терезі ця вся манірність швидко набридала.

Правда, тоді ще розлитий чай чи сік, розбите горня чи тарілка, подряпана підлога чи розірвана серветка вважалися прийнятною жертвою: діти є діти. Тоді ще Тереза не знала, що таке праведний гнів пані Кароліни. Бо Васирина з дочкою приходили в цей дім лишень кілька разів на рік, на святкові обіди. І там зазвичай було надто багато свідків. Тож пані Кароліна мусила на відмінно грати роль добре вихованої мачухи та дітолюбної бабусі, називала малу непосиду улесливо «кралечка», «любонька», «зіронька», «янгол» і додавала, що Терезочка не тільки улюблена онука дідуся Тараса, а й «Каролінина радість» — то цитата. Наостанок пані Кароліна показово цілувала Терезу трикратно в щічки та ще в лобик разок.

Василина супилася, а Тереза розгублено кліпала очима, а потім витирала рукавом заслонуявлене губами пані Кароліни обличчя. І тоді мама зловтішно посміхалася.

Так, дідусева-Каролінина квартира вражала. А стіни? Таке Тереза бачила лишень у фільмах. Текстильних шпалер майже не видно під картинами в пишних рамах. На картинах — переважно люди, одягнуті по-чудернацькому. Не так вдягаються тепер. Мала Тереза могла подовгу роздивлятися полотна, щораз знаходячи в знайомому зображенні нові деталі. Пізніше вона зрозуміє, що до чого. Коли сама візьметься малювати. Людина сприймає зображення на рівні очей. Маленькі діти з висоти свого росту не можуть бачити того, що бачать

дорослі. От і додавалося деталей у тій чи іншій картині з кожним роком.

А особливою гордістю як пані Кароліни, так і дідуся Тараса була чільна стіна у вітальні, присвячена давньому та славному роду Коморовських. Не раз мама Васирина чула від пані Кароліни докір, що «Терезу не записали в метриці Коморовською-Базилевич, а просто якоюсь там Базилевич». Відповіді на кшталт «таке прізвище в її батька» не вгамовували запалу пані Кароліни, бо та була свято переконана, що родова пам'ять мусить не тільки жити в оповідях дідусів-бабусь, а й бути зафіксованою документально — у свідоцтві про народження, атестаті, паспорті. Рід пані Кароліни — Головські — теж давній, але розкішному родовому дереву Коморовських, особливо за марнославством, у рази поступається. На стіні висіли портрети архієпископів, каштелянів, графів, графинь і графенят із цього славного роду. У центрі композиції, на найпочеснішому місці, висів портрет Ґертруди Коморовської, далекої Терезиної прапрапрабабки. А поряд — портрет Станіслава Щенсного Потоцького, чоловіка Ґертруди і, відповідно, Терезиною прапрапрадідуся. Історію кохання Ґертруди й Станіслава пані Кароліна часто переповідала. І щоразу ця історія набувала нових подробиць, які, мабуть, вигадувала сама пані Кароліна, по вуха закохана в минувшину. Із часом ця історія здавалася Терезі доволі банальною і навіть нудною.

Під час тих розповідей пані Кароліна чомусь завжди театралью закочувала очі, не забуваючи про білозубу усмішку з «ідеально правильним прикусом». Це слова когось із гостей. Тереза цього вислову теж не дуже розуміла. І щоразу в посмішці пані Кароліни старалася розгледіти той ідеальний прикус. Так, у неї зір не стовідсотковий, але холод, яким віяло від Кароліни, дівчинка відчувала серцем. Навіть улеслива усмішка на тридцять два зуби не робили хижі очі цієї пані добрішими. Якось випадково Тереза підслухала телефонну розмову пані Кароліни. Та вихвалялася, що віддала за зубні імпланти цілого Ренуара! Хто такий Ренуар мала Тереза не знала, та й співрозмовник теж не дуже петрав у його цінності, бо Кароліна злостиво уточнила, що за ті гроші можна купити трикімнатну квартиру в центрі Львова. Тереза довго потім витріщалася на білі зуби Кароліни, дивуючись, за що то стільки грошей відвалили.

От вони з мамою мешкають у двокімнатній квартирі — і нічого, щасливі. Пані Кароліну щасливою не назвеш. Адже щасливі люди не вдають зі себе щасливих. Вони просто такі є. А може, то для пані Кароліни щастя — удавати, що щаслива? Бо всенький світ обов'язково має знати, що її чоловік найкоханіший та найуспішніший, синочок найрозумніший, доня найкрасивіша, кухарка майже ідеальна тощо. Але чому тоді поряд зі щасливою дружиною дідусь Тарас такий розгублений і пригнічений? Час від часу ніяково всміхається мамі, наче перепрошує за похвалу дружини. А синок Теодор перелякано лупає очима й переважно мовчить, наче боїться при мамі зайве бовкнути й перетворити ідеальну картину щасливого життя на діряве корито?

Але не блискучий паркет, вишукані картини та красиві цяцьки вабили Терезу в дім дідуса Тараса. Вона приходила туди через Теодора, який тут, здається, був цапом-відбувайлом і діставав на горіхи, як щось ішло не так. Навіть коли нашкодила Тереза, сварили Теодора, тож дівчинка старалася поводитися дуже-дуже чемно в присутності Кароліни, бо любила цього хлопчика, жаліла його й щиро співчувала. Їй чомусь здавалося, що насправді пані Кароліна ані його, ані дідуса Тараса не любить.

Тепер Тереза знає, що й груди Кароліни, і її плаский живіт, і осина талія — це не «дари природи» і не спортивні дива, бо фізвправи пані Кароліна терпіти не може. Насправді це все дива косметичних процедур-операцій, «ботексів-шмотексів».

— Звісно, хто хоче старіти? Тільки дурні! — почула вона нещодавно від пані Кароліни. Тереза не сперечалася. Знала: безглуздо. Насправді не вік робить нас привабливими для оточення. Вона це втямила у свої дев'ятнадцять. А жінка «за шістдесят» досі чомусь не зрозуміла.

Кароліна народила Теодора після сорока. І для дев'ятнадцятирічної Терези то було за глибокої старості, а в дитинстві взагалі страшенно дивувало. Хоча... Он у казці про Івасика-Телесика дід із бабою теж собі з поліна дитинку начарували. Мо', тут теж так само сталося? Ким Теодор доводився Терезі? Звісно, дядьком. Бо по батьку він рідний брат її мами. Але Тереза в малі свої літа того не могла втямити. Такий малий, а вже дядько? І лишень на два роки старший від племінниці? Ще брат — зрозуміло. Та не дядько. Згодом Тереза дізнається, що у

світі трапляється ще й не таке. Для неї рідний дядько був просто найліпшим другом.

Теодор ріс типовим мамієм. Практично всі, хто його знав, так вважали. Завжди чемний, стриманий та покірний. Пані Кароліна всіх щиро переконувала, що її Теодорчик дістає «правдиве шляхетне виховання», яке передалося йому не тільки з молоком матері та генами батька, а й від репетиторів із заморськими дипломами, котрі чи не з трьох літ навчають хлопчика. Однак дивні метаморфози відбувалися з хлопцем, щойно Тереза переступала поріг їхнього помешкання. Малий ураз перетворювався на лихе чортеня. Він любив Терезу, старався не просто їй догодити, а в усьому її наслідувати. Пані Кароліні це ой як не подобалося, але вона терпіла. Бо, слава Богу, Василина з Терезою не часто до них із візитом заходять, та й перед гостями сімейну ідилію важливо було показати. А от відпускати любого синочка Теодорчика в гості до зіпсутої Терезки вона категорично відмовлялася. Доходило до смішного: вона строго пильнувала найменший крок Теодора. І коли малий гуляв із батьком, то мав чи не щоп'ятнадцять хвилин телефоном звітувати: де вони є, що роблять і, найважливіше, з ким. Але дідусь не дуже на цю заборону зважав. Тобто вдавав, що інструкції Кароліни виконує, а робив усе по-своєму. Теодор теж навчився не бовкати зайвого. А Василина з Терезою й не мали можливості пані Кароліні проговоритися. Тож каруселі-театр-кіно-кафе-майданчики-музеї Теодор із Терезою відвідували разом і доволі часто.

Та одного дня все змінилося. І Тереза нарешті зрозуміла мамину щиру нелюбов до пані Кароліни й небажання зближатися з цією жінкою.

Це сталося, коли Тереза ледь оклигала після опіків софітами. Місяці реабілітації. Зір повертався поволі. Виконувала якісь вправи, ходила на фізпроцедури, крапали щось там в очі. А ще були вагання щодо балету — ходити далі чи ні? А тут іще день народження пані Кароліни. І їх теж запрошено. Мама не дуже хотіла йти. Але дідусь уперто наполягав і таки переконав: треба. А Тереза щаслива, бо знову побачить красиві картини на стінах, порцелянові фігурки в креденсах і, звісно, свого найліпшого приятеля Теодора. Спочатку все як завжди: імениті гості, найближчі друзі, розкішні подарунки, історія неземного кохання Гертруди Коморовської зі Станіславом Потоцьким, розказана в

оновленій версії щасливою пані Кароліною. І все це за вишуканим та щедрим столом. Із дітлахів — тільки Тереза й Теодор. Мама Василина сидить скраєчку, мовчки відбуває повинність. Теодор час від часу смикається, бо метелик на шиї йому затісно зав'язали, але терпить. Він мужчина, має навчитися мужньо зносити всі випробування. Яка дурість? До чого тут метелик? Тереза вбрана в білу спідничку та рожеву блузку. Вона добре то пам'ятає. Це дідусь попросив. Бо і спідничку, і блузку подарувала Терезі на день народження пані Кароліна. І, схоже, Василина з Терезою цим догодили пані Кароліні. Бо вона не просто розцілувала малу, як зазвичай, а ще театральню пустила сльозу від розчулення й нарекла Терезу Царівною усіх Місяцівен.

У той клятий вечір усе йшло за сценарієм пані Кароліни. Улюблений тост за здоров'я чарівної та неповторної пані Коморовської, яка тримає вкупі велику й дружню родину, виголосив хтось із гостей. Далі йшов поіменний перелік членів родини. До родини зачислили й Терезу з Василиною. Мама нервово сіпнулася, а Тарас закашлявся та спохмурнів. Добре, що ніхто не помітив. Окрім пані Кароліни й однієї з її подруг. Бо, коли гості добряче випили, та ж таки подруга не втрималася й пустила гостру шпильку в бік пані Кароліни:

— Кароліночко, янголе наш! Діти, їхнє навчання, онучка-красуня та чоловікова кар'єра — це пречудовенько. Ти кажеш, дорогенька, що їхні успіхи — і твої теж. Почасті погоджуюся. І навіть у дечому тобі заздрю. Та все ж. Двадцять перше століття надворі, голубонько. Отямся, рідна. Роззирнися. Жінка нині не тільки в'язень домівки — вона рушій прогресу. А ти, як доісторичний раритетний експонат, усе життя просиділа в чотирьох стінах. Донька вже не з вами, у неї своє життя, а син скоро піде своїм шляхом. В онуки власна мама і чудове виховання. Що далі, янголе? Пильнуйатимеш, щоб прислуга ідеально з картин пилюку витирала та щоб паркет шашіль не поточив, так?

Оце, називається, зачепила за живе. Бо пані Кароліна виголосила довгу промову про звичаєвість у давній галицькій родині, де жінка мала опікуватися сім'єю — і квіт. А родина — це успішність і чоловіка, і дітей та робота для справжньої жінки на все життя. Так, вона не побудувала кар'єри, хоч і має вищу медичну освіту, але успішну кар'єру зробив її чоловік. Успішну кар'єру побудує і її син. А донька? Що ж, вона донька своєї матері та щаслива у вдалому шлюбі.

От з'являться в неї діти, Каролініні онуки, вони теж обов'язково досягнуть успіху. Але не треба думати, що пані Кароліна якась «зацофана» домогосподарка. Ні. Її правдиве хобі — це мистецтво. І її квартира, завішена полотнами майстрів, про це свідчить. Це більше ніж колекція. Більше ніж мистецтво. Бо це вона й тільки вона підштовхнула пані Кароліну до творчості. Так-так, пані Кароліна написала художній роман. Історія кохання в історичних реаліях середньовічного Львова. Точніше, історія справжнього кохання. Такого, як у неї з Тарасиком. Чи як у Ґертруди Коморовської зі Станіславом Потоцьким. І якщо тут є невігласи, зухвальці та хоми невірні, які сумніваються в словах чесної шляхтянки й аристократки Кароліни Коморовської, вона їх здивує. Бо сьогодні великий день. Сьогодні день народження не тільки в Кароліни Коморовської, сьогодні народилася нова письменниця. Ще півроку тому вона підписала угоду з найбільшим українським видавництвом на опублікування її роману. Однак Кароліна нікому, крім чоловіка, про це не розповідала, бо не була впевнена, що все складеться. Та сьогодні кур'єром отримала від видавця сигнальний примірник своєї власної книжечки. Її мрія здійснилася. І вже на цьогорічному Форумі видавців буде офіційна презентація і нової книжки, і нової письменниці. Але якщо зайшла така глупа розмова про її недолугість, то вона зараз усім свою книжку продемонструє й доведе, що можна бути успішною, не ходячи на роботу, бо для справжньої жінки це принизливо, а за допомогою інтелекту, власного розуму тобто, зі своєї фортеці робити світ краще.

Пані Кароліна була добряче напідпитку. Вона мало не впала, встаючи з-за столу на високих підборах. Хтось із присутніх устиг підхопити її й обережно повів до кабінету. Гості посунули слідком, здивовано перешіптуючись. Такого повороту точно ніхто не чекав. Тереза й Теодор вирішили не йти за всіма. Там і так не протиснутися. За святковим столом залишилися тільки дідусь і мама. Дідусь просив маму ще трішки потерпіти, коли та хотіла тихцем змитися. Василина запевняла, що їхньої втечі ніхто й не помітить. Бо тепер точно не до них. На десерт є книжка. Та дідусь таки впрохав маму. Краще б він цього не робив.

— Тату, а ти знав про книжку, якою хвалиться Кароліна? — сумно запитувала Василина.

— Знав. І навіть трохи помагав Кароліночці. Ти ж знаєш, яка вона, е-е-е...

— Надокучлива?

— Наполеглива. — Тарас скосив очі в бік дітей. Василина зітхнула.

— Ну, що ж, маєте тепер свого Гемінгвея в хаті. Співчуваю. Рідній літературі теж. Це хоч читати можна?

— Я не дуже в тому тямлю, Василюк. Бо не читаю такого. То жіноча проза. Багато фатального кохання, підступної зради, море коханок та океан коханців. Воно солодке, наче халва, але... Жінки таке люблять. Особливо домогосподарки. До всього ж видавництво повірило в талант Кароліночки, а вони ж професіонали, і ми всією родиною маємо її підтримати. І ти теж. Ну, будь ласка, заради мене. Ох-ох, тепер доведеться якусь кімнату звільнити під кабінет. Кароліночці потрібен простір для творіння. А куди дівати оті всі шафи-вази-креденси-скульптури-пуфіки?

— Хіба то проблема? Віддай свій. Ти й так «живеш» на роботі. Зрештою, то ваші справи. Тобто не тобі й не мені це вирішувати. Як пані Кароліна скаже, так і буде. До того ж...

Мама ще щось хотіла додати, але не встигла — гості. п'яні та збуджені, поверталися за стіл. Хтось поривався взяти слово й випити за геніальну письменницю Кароліну Коморовську. Досконалу не лишень зовні, а й усередині теж. Теодор із Терезою зрозуміли, що це чудовий шанс втекти з-за столу, бо тепер їхнього зникнення ніхто не зауважить. Спочатку вони пішли в Теодорову кімнату. Хлопчик показав Терезі нові марки з колекції, яку він збирає чи не з пелюшок: «Сестра прислала з Англії». Тереза в цьому нічого не тямляла, але для годиться із вдаваним захватом поцмокала язиком і сказала, що це круто. Потім вони перейшли в кабінет діда Тараса. Тереза хотіла хоч одним оком подивитися на книжку пані Кароліни. Та лежала на письмовому столі. Тереза з Теодором зручно вместилися в кріслі й погортали сторінки. Малюнків усередині не було, що надзвичайно розчарувало дівчинку. Лишень палітурка кольорова. На обкладинці якась красива тітка, можливо, навіть одна з тих, чиї зображення висіли по стінах квартири, бо була вбрана не по-сучасному, сиділа біля вікна й

зачаровано позирала вдалечінь. Великими літерами вгорі було написано: Альфонса Коморовська. «В очікуванні кохання». А внизу зовсім дрібно додавалося: "Кохання вибирає достойних". Діти з того нічого не второпали, перегорнули книжку. На звороті побачили велике фото пані Кароліни в червоному капелюшку та в червоній блузці з аж надто відвертим декольте. Пані Кароліна загадково витріщалася з незмінною чарівливою усмішкою на всі тридцять два зуби.

Але прочитати, що під тією фоткою написано, діти не встигли.

— Вам хто дозволив сюди увійти? — Голос пані Кароліни ляснув, наче блискавка посеред ясного неба.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ